

Store ord i luften

Av Trygve G. Nordby

Når man driver rundt der ute på Oslofjorden i fiskebåten Elg på en klar og fin høstdag, og det er langt mellom hver gang fisken biter (for det skjer!) flyr ord forbi i luften. Noe som har vært sagt, hørt eller lest og som krever litt ettertanke når anledningen byr seg. Det vil si når det er stille rundt en. Og det er det i Singelbukta på yttersiden av Jeløya. Der går det an å få ørens lyd.

Noen ganger flyr så store ord forbi at de fyller hele horisonten og til og med overdøver måkene. (Selv om det ikke skal så mye til siden måkene bare observerer meg på temmelig lang avstand så lenge det ikke er noe fiskerens å få). Et ord som har kretset over hodet mitt, som en havørn nå i november er ”verdighet”.

Det begynte med kronprinsen. Sammen med folk han har møtt under sine internasjonale opptredener lanserte kronprins Haakon for noen år siden ”Global Dignity Day”. Ideen er like genial som den er enkel: Tenk om ungdom over hele verden kunne bruke en felles dag til å reflektere over begrepet verdighet – på engelsk: ”dignity”.

Og som kronprinsen tenkte gjorde han. Hver høst inviteres nå elever i første klasse på videregående skoler over hele landet til å bruke en skoledag til å snakke om verdighet og fortelle hverandre historier om verdighet. Og her kommer jeg (og mange andre voksne) inn i historien. Til å lede samtalene om verdighet inviteres folk som deg og meg til å være

veiledere for dette. I plenum med alle elevene til stede og sammen med klasselærerne i den enkelte klasse.

Dermed befant jeg meg plutselig foran noen hundre ungdommer i gymsalen på Malakoff videregående skole. Jeg skulle starte Global Dignity Day prosessen med å fortelle en egen historie som kunne si noe om verdighet. Ikke lett. Slettes ikke lett. Jeg valgte å fortelle om ei fartsbot jeg fikk for noen år siden - på hovedveien gjennom Kambo.

Jeg hadde det som vanlig brått om på veg hjem til Son etter et ærend i Mosseporten. Det er absolutt ingen unnskyldning for å bryte loven, men i dette tilfellet i det minste en forklaring. Plutselig så jeg en mørkkledd mann i veikanten som så ut som han sto og fotograferte. Og det var vel på sett og vis også det han gjorde når han fikk knipset et håndfast bevis på at en grønn Honda CRV med CD-skilte hadde kjørt fortere enn tillatt hastighet. Det hadde seg nemlig slik at min kone hadde jobbet som diplomat i utlandet og nå hadde vi nettopp tatt denne bilen til Norge for omregistrering til norske skilte.

Borte ved innkjørselen til Kambo skole ble jeg høflig vinket inn av nok en mørkkledd person, denne gang uten kamera, og en tredje av de mørkkleddede inviterte meg inn i politibilen. Det var bare å legge seg flat som en Frp politiker etter en ny pinlig avsløring. Og det vil si veldig flat. Jeg hadde kjørt for fort. Det skal man ikke gjøre. Og nå ville jeg gjøre opp for meg. Jeg ville vedta boten på stedet.

Men den høflige i politiuniform hadde sett at jeg kjørte med CD-skilte. Og jeg fikk vite at det satte saken i et noe annet lys. I svært diplomatiske ordelag, det vil si litt tåkete og indirekte, fikk jeg vite at om jeg ikke vedtok boten på stedet, skulle det nok mye til at de pengene i det hele tatt ville komme til å bli innkrevet. Der er jo så mye byråkrati med sånt fikk jeg vite.

Her kommer min lille historie til et punkt hvor noen synes jeg opptrådte usigelige dumt. For jeg sto på mitt og takket nei til tilbudet om å spare noen tusenlapper (jada, det hadde gått ganske fort).

For dette handlet plutselig om verdighet. Jeg har så mange ganger vært forbanna på at diplomater kommer unna med å bryte vertslandets lover. Enten det handler om fyllekjøring, råkjøring eller hva det enn måtte være. Nå møtte jeg meg sjøl i døra. Neida, ingen ville fått vite det om jeg hadde tatt i mot rådet om ikke å akseptere forenklet forlegg- og dermed sluppet å betale bota. Men dypest sett er det jo ikke det andre måtte mene verdighet handler om. Det handler ikke minst om egen stolthet og om å kunne se seg sjøl i øya. Det er mye vanskeligere enn å se andre folk i øya. Bare prøv.

I ettertid ser jeg ikke akkurat på dette som noen helgen-historie. (Skjønt, når jeg ser hvor lite som skal til for å få helgen-status hvis man bare har et nært nok forhold til paven, er det ikke godt å vite....) Men jeg valgte nå likevel å la det være den historien jeg fortalte på Malakoff videregående for å gjøre spørsmålet om verdighet til noe praktisk og hverdagslig.

Så gikk vi sammen med klassene til klasserommene. Først skulle vi snakke om hva elevene forbandt med begrepet verdighet. Litt nølende til å begynne med, men etter hvert var det ingen tvil om at det er mange situasjoner i et tenåringsliv som utfordrer verdigheten. I klassen jeg fulgte, kom disse assosiasjonene om verdighet opp på tavla:

Mot, modig, å stå opp for noe eller noen, ikke være feig, stolthet, kjærlighet, nestekjærlighet, respekt, aksepteres som den man er, likestilling, alle er like mye verdt, ikke ha fordommer, selvtillit, vennskap, toleranse, godta medmennesker, mangfold, lojalitet, ære, ærlighet, medmenneskelighet og å se andre mennesker.

Mange store ord dette. Og litt vanskelig å få tak i. Ære for eksempel. Den første assosiasjonen går kanskje til store fatale gjerninger som krigsinnsats og æresdrap. Men når vi begynner å snakke om ære og respekt, og at dette kanskje også har noe å gjøre med hvordan man forholder seg til hverandre i gjengen - eller på internett og facebook – handler det plutselig om deg og meg. ”Du sa jo at du ikke skulle legge ut det bildet hvor jeg så drita ut”, sier plutselig en til en annen. ”Mutteren hadde dævvva hvis ho hadde sett det”.

Så kom flere historier. Både i klasserommet og foran alle medelevene i gymsalen etterpå. Snakk om refleksjon og mot! Det var historier om mobbing og krenket verdighet, det var historier om raushet og solidaritet. Og det var historier om å stå opp for både seg selv og andre. Det var til å grine av – både i smerte, respekt og glede.

Og da er det ikke så rart at store ord flyr i luften en dag i november når fisken ikke biter.